

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Statuta prouincialia et synodalia ecclesie Colonie[n]sis (Köln)

Colonie, 29. IX. 1492

De interessentia diuino[rum] clericoru[m] b[e]n[e]ficiatoru[m] de horis
canonicis et tractatibus capitularibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30901

Statuta Frederici. lxxij.

capitulari vel alias quolibz ille domuz
sua priorē si hereditaria foret infra annū
cōtinuū a die acquisitionis secūde cōputā
duz in capitulo canonico ecclesie eiusdē
videre vel alias ius factū suum qd ipa
bz dimittere libere teneat dūmodo em/
proze pro cōpetēti precio habuerit In
quo precio si concordare nequuerit ill/
lud caplm vel maior ps et sup suis cō/
sciētijs taxabit ad quā taxationē infra
xv. dies tunc imēdiare sequēn idē caplz
vel maior ps sub pena suspēisionis quaz
in his scriptis ferim⁹ teneatur qd si nō
ipō facto post dictū annū .x.v. dies penā
suspēisionis ab officio et beneficio quā
in his scriptis in sic cōtra facientes pro
musgamus inuitabiliter incurrat.

De laici habitent in domibus capitul/
laribus vel beneficiatorum.

Reterea sub pena excoicationis
quā etiā in his scriptis ferimus
in quēlibz p̄riū facien districte
prohibemus ne de cetero quisq̄ domos
capitulares siue hereditarias ab aliqua
ecclesiarū dependē q̄s canonici seu be/
nificiari ipsius ecclesie inhabitare cōsue/
uerit laicalib⁹ seu extraneis psonis qui
bullibz cōcedere dare vel locare com/
mittere seu vendere ad inhabitādū aut
in eis nuptias aut choreas publicas vel
alia secularia negocia exercendū vel a/
lios quoslibz vsus p̄sumat. Et si forte
actu aliq̄ue domozū h̄mōi locate cōmiss/
se vel concessē sint locaciones cōmissio/
nes et concessiones h̄mōi illi ad q̄s pri/
nent h̄mōi domus infra duos menses
post publicationē p̄ntiuz imēdiare sei/
quentes quos ipis et eozū cultibz p̄ mo/
nitione canonica assignamus studeat s̄b
pena excoicationis andicta cum effectu
reuocare. Quas etiā et nos n̄ro ex offi/
cio p̄ntiuz aucte reuocamus. ¶ Item
volumus et ordinamus et districte p̄cu/
picndo in p̄tute sancte obediētie et sub

excoicationis pena quā in his scriptis
in quēlibz p̄uenientē ferimus q̄ statu/
tuz et ordinatio olim p̄ felicia recorda.
Henricū archiep̄m Colōn p̄decessorem
n̄m ac decanū et capitulū ecclesie Col/
loñ sub āno d̄ni. M. ccc. decimotertio in
vigilia beati Laurentij de et super cu/
stodia et cōseruacione clauū maioris si/
gilli capituli ecclesie n̄re eiusdē facta et
edita que etiā tenore p̄ntiū nos inoua/
mus in oib⁹ suis punctis et clausulis p̄/
ut edita et facta existit p̄ decanū et ca/
plm n̄m andictuz obseruet. Cuius te/
nor sequit et est talis. In noie d̄ni Amē.
Henricus dei gr̄a. etc. Actū et p̄nūcia/
tuz. Anno d̄ni. M. CCL. die. xvi. mē/
lis decembus q̄ fuit feria quinta.

De interessentia diuinorū clericorum
beneficiatorū. horis canonicis et tracta/
tibus capitularibus.

Frederic⁹ dei gr̄a sancte Colōñ
ecclesie archiep̄s. sacri imperij p̄
Italīā archicācellarius. et apo/
stolice sedis legatus vniuersis et lingu/
lis abbatibus. prioribus. p̄positis. archi/
diaconis. decanis. et capitulis. prochia/
liū ecclesiarū. capellarū et altariū rectori/
bus. p̄ citatez et diocesim Colōñ consti/
tutis. salutē in d̄no. Crebra veridicorū
relatione et occulta fide cognouimus.
q̄ quāq̄ statuta bone memorie d̄norum
Sifridi Henrici Walrami et Wilhel/
mi p̄decessoz n̄rozū sancte Colōñ eccle/
sie archiep̄ozū pro vita honestate statu/
et honore clericoz et ecclesiasticaz p̄so/
narū p̄uide facta et ordinata. inuouaue/
rimus ac sub certis et grauib⁹ penis et
sentētijs firmiter obseruari mādaue/
rimus. put in l̄ris n̄ris desup p̄fectis ple/
nius continet. Dolētes t̄n et amaricati
referim⁹ q̄ nōnulli ecclesiarū et mōste/
riozū plati dictarum ciuitatis et diocesis
ad quos clericoz et b̄nificiatarū sibi sub/
iectoz correctio ipectat et disciplina in
D. l.

Statuta frederici.

reformatione status ecclesiastici canonici
 eorum et beneficiorum correctionibus et disci-
 plinis sunt plurimum delicta et negli-
 gentes. Ita quod pro eorum delictis et negli-
 gentia cultus divinus deperit et diminuitur
 beneficium quod datur propter officium servitio de-
 bito defraudatur. ac ubi quidam dragita vel cir-
 citer beneficium sunt residentes. vix quicquam
 aut sex. ad matutinas et ad alias horas
 veniunt decantandas. Ceteri vero circa col-
 mellationes. ebrietates superfluas et no-
 cturnas atque illicitas vagationes. ut de
 aliis taceam non ad veritatem in diem. se-
 re totum noctis tempus expedit. reliquum
 somno relinquunt. non ad concientiam autem
 sed vix hora tertiarum excitant. Et cum ca-
 panas preciarum aut distributionum pullari
 audiant. non que dei sunt. sed propria sua qui-
 rentes ad ecclesias tamquam acephali curren-
 tes. et receptis licet omnino non deservitis
 presertim seu quotidianis distributioni-
 bus. statim abinde discurrunt. et divi-
 nis interessere contemunt et quod deberent esse
 sunt et nonnulli qui nec horas canonicas.
 nec de domo nostra legunt. In aliquibus etiam ec-
 clesiis pro choro hic modus inolevit
 ut decantatis tertius responsorio et versu
 in vigiliis. statim decanatus et canonici de
 choro recedentes ad domos capitulares
 pro suis et ecclesiarum suarum tractatibus
 factis capitularibus colloquutionibus col-
 lationibus factis et negociis expedien-
 dis. procedentes recedunt vix tribus
 aut quattuor vicariis in choro pro vigi-
 liis complendis missa defunctorum. et com-
 munionem pagendis relicta. Et in huiusmodi
 tractatibus et factis capitularibus ec-
 clesiarum seu monasteriorum suorum pagen-
 dis. non dum publicis. verum etiam disciplina-
 ribus et occultis adeo sunt incōpositi.
 tumultuosi et violenti quod voluntatem suam
 et libitum rationum aliorum proferre conantur. com-
 modum suum proprium et suorum extorquere nitun-
 tur. pro importunos clamores et distur-
 bia. ac interruptiones vocum assidentium
 aliorum. Et quod deterius est pro opprobria in

sultationes et contumelias. minas. iniu-
 rias. persecutiones. et invasiones. ac alias
 iniurias et violentias. enormes. tam in lo-
 cis capitularibus ecclesiarum et civitatibus
 quam extra perpetrant et perpetrare committunt.
 quod ex his ecclesie ipse et monasteria disci-
 plina ecclesiastica. status. honor. et bona
 seu predia ecclesiarum et monasteriorum
 misere et damnaviter percutit et negligi-
 tur. Canonici et persone capitulares ra-
 tionabilia et iusta proponentes opprimuntur.
 vocibusque suis capitularibus et li-
 bertate loquendi sibi debita spoliantur
 in omnipotentis dei offensam divini cultus
 diminutionem ecclesiarum et monaste-
 riorum desolationem et exinanitionem frater-
 ne pacis et concordie dispendium laicorum
 ridiculum. scandalum pleborum. personarum ecclesi-
 asticarum confusionem. detrimentumque non mo-
 dicum et gravamen. In quibusdam etiam ec-
 clesiis ubi. xij. aut. xvi. missae aut plures
 seu pauciores celebrari deberent. heu vix
 due aut una celebrantur. Laici quoque be-
 neficia seu prebendas laicales in ipso ec-
 clesiis et monasteriis habentes beneficia seu
 prebendas non eo modo quo instituta aut in-
 stituae existunt deserviunt. sunt denique et
 nonnulli clerici seculares et religiosi ac
 in sacris ordinibus constituti in civitatibus
 et diocesi Coloniensi beneficii statuta super
 dicta minime curantes imo potius contem-
 nendo vilipendentes qui vestes virides et
 rubeas. calceos rostratos. cinouras de
 super tabbardos cum cultellis erisorijs in
 publico et infra septa ecclesiarum et mon-
 asteriorum. ac in ipso ecclesie monasterio. et
 choris domini divina celebrant deserunt et si-
 ne tonsura cum capillis decurtatis vel sal-
 tem absque debita tonsura incedunt et cum
 tali viatico habitu choreas et publica
 spectacula visitant ac visitare et frequen-
 tare non formidant. omnem pro hoc ordine sta-
 tum et honestatem clericales denigrando
 confundentes. propter quod divini cultus dimi-
 nuunt. odia provocant. dissensiones pullulant.
 christifidelium devotio deperit. et plurimum

HISTORIA SCHOLASTICA
 STATUTA SCHOLASTICA

aioruz pericula generat. et prohdoloz
 delinquentiu hmoi tm inualuit temerit/
 cas et audacia q ia inter clericuz talit/
 incedentē et laicū differētia haberi vir/
 poterit seu discerni. Eū nos talia decet/
 stabilia atqz nefaria deinceps sustinere
 seu diutius dissilare non valētes. Nos
 oēs et singulos sup̄dictos et vīm quē/
 libz p̄ntibz q fuerit, requisiti seu fuerit
 requisitus. Ita tñ q vn̄ vīm aliū non.
 expectet nec alter vīm p altero se excu/
 set requiri mus et monemus vobiscū in
 fructe sancte obedientie et sub pena ex/
 cōicationis quā ferim⁹ in his scriptis
 tñ tñ dierū monitione canonica p̄missa
 districte p̄cipiendo mādam⁹. q̄tenus
 accedēti quo p̄pter hoc fuerit accedēti
 et accedere fueritis requisiti. Doneat.
 omnes et singulos ecclesiariū quarūcūqz
 et mōsteriorū ciuitatis et dioceſis p̄dicta
 ruz p̄latos ad quos correctio et ecc/
 lesiaz et ecclesiasticaz p̄sonaz status et
 reformatio dinoscunt p̄tinere quos et
 nos tenore p̄ntiuz req̄rimus et monem⁹
 eiscū et eoz cuilibz in fructe scē obediē/
 tie districte p̄cipiendo mandamus. q̄ter/
 nus ipi solū deū pre oculis. hñtes subdē/
 tos suos in his q̄ ad disciplinā. diuiniuz
 cultū. vitā canonicā et honestā spectant
 taliter corrigāt reformat et emendent
 vt diuin⁹ cultus augeat. fruct⁹ bñficioz
 rum debite deseruiant horeqz canonicē
 tā nocturne q̄ diurne tractum districte
 et deuore decātenē. missē iux̄ exigentiāz.
 bñficioz celebrēt ac alia debita et o/
 nera p̄ laicos etiā adimplēda rite pagā/
 tur. Alioq̄n p̄ ipos et ipozū quēlibz p/
 cedemus et negligentes in p̄missis iux̄
 modū excessiū canonicē puniemus p̄t/
 nobis videbitur iusticia mediāte. Insu/
 per sub pena excōicationis quā ferimus
 in his scriptis. sex tñ dierū canonica mo/
 nitione p̄missa districte p̄cipim⁹ et man/
 dam⁹ oibus et singulis p̄positis decanis
 canonicis et capitulis ciuitatis et dioce/
 sis. Colōn q̄ de cetero in antea nullaten⁹

accedāt aut vadāt ad quoscūqz tractat⁹
 collationes aut collocutiones p̄ quibus/
 cūqz etiā factis et negocijs nisi vigilia
 missa defunctorū et cōmēdatione penit⁹
 pactis et cōpletis et q̄ nemini quocūqz
 nas distributiones siue p̄ntias faciāt da/
 ri aut distribui. neqz dent vel distribuāt
 nisi illi vel illis qui in choro fuerint q̄n/
 tertiu respōsonū et tertius versus in vi/
 giljs. euāgelii in missa defunctorum et
 psalmus. Memēto dñe dauid. in cōmē/
 datione decātanē et legunt. et q̄ in alter/
 ro istoz tñ non fuerit carcat portione.
 et pre distributionū aut p̄ntiaz ipm illa
 vice contingente. Et q̄ hoc iurare faci/
 ant camerarios aut p̄ntiarū distributo/
 res durātib⁹ suis officijs inuolabiliter
 obseruatuos. Inhibem⁹ etiā districte
 p̄cipiendo oibus et singulis canonicis et
 cuilibz eoz sub pena excōicationis sup̄/
 dicta. vt in tractatibus et factis capitul/
 laribus. ac alijs collocutionibus et col/
 lationibus quibuscūqz inter se cōter/
 vel diuisim habendis. taliter sint compo/
 siti et morosi. q̄ ex hoc ecclesiariū et eccle/
 siasticarū p̄sonaz scandala et vituperia
 dāna dispendia. et grauamina nō exur/
 gāt. et ne p̄ clamores importunos et dis/
 turbia. aut interruptiones vocū aliozū
 et p̄sertim p̄ obprobria. insultationes et
 contumelias. ipi vel aliquis eoz p̄ aliuz
 vel alios quōlibz insurgat vel insurgāt
 et q̄ nec ipi vel aliquis eoz p̄ se. vel ali/
 um seu alios vllō vnqz loco vel tpe per/
 minas quascūqz verbo vel facto. quōli/
 bet illatas vel inferendas. aut p̄ insidi/
 as. p̄secutiones vel inuasiones violen/
 tas. aut alias iniurias enormes quascū/
 qz contra alias p̄sonas ecclesiasticas aut
 aliquā eaz quōlibz seuiant vel insurgāt
 seuiat vel insurgat publice vel occulte.
 Sed iusticia et iuris executione cōtēti
 causas et questiones inter se motas vel
 mouendas via iustitie prosequātur.
 Alioquin omnes et singulos in p̄missis
 culpabiles et rebelles p̄dicta. canonica.

monitione premissa sententia excomu-
nicationis quā ferimus in his scriptis
innodamus. grauius nihilominus pro-
cessuri put nobis videbitur iusticia me-
diantē. Damus insuper dilecto nobis
officiali curie nostre pmissa declarandi
processus aggrauandi et suspendendi a
sententijs absoluedi et cetera in pmissis
faciendi. put sibi videbitur expedire
tenore presentiu plenā et liberā poter-
itate. Datum Godesberch nostro sub si-
gillo presentibus impenso. Anno domi-
ni Millesimo trecentesimo nonagesimo
die. xvi. mensis Septembris.

Vult epus exequi lras apostolicas in
forma pauperū ad ipm directas.

Theodericus dei et sedis aposto-
lice gratia archiep̄s Coloniensis
sacri imperij p̄ Italiam archicancellari⁹
vniuersis et singulis quoz interest aut
quos presens negociuz tāgit seu tāge-
re poterit quōlibz in futuruz volumus
esse notuz. q̄ cū dudum sanctissimus in
christo pater et dñs noster dñs Grego-
rius. xi. per suas certi tenoris lras sub
ea forma s̄z quā sedes apostolica p pau-
peribus clericis scribere p̄sueuit nobis
directas cuz clausula. q̄ si h̄mōi lras ex-
equi nō possemus nec vellemus alie p-
sone in eisdem lris expresse eas executi-
oni demādarēt. mādauit q̄ten⁹ de debi-
ta cōuersatione clericorū nōnullorum
nostraruz ciuitatis et diocesis iuxta for-
mā lraruz p̄dictaruz inquisito et repro-
ac p̄nūciato ipos abiles existere et ido-
neos ad h̄mōi b̄nficia iux̄ carūdez lrarū
tenore obtinēda. eisdēz de ip̄is b̄nficijs
spectantibus ad collationē p̄latorū seu ca-
pitulorū. monachorū. cōuentūū vel p̄so-
narū ciuitatū n̄raruz p̄dictarū qui et
que in eisdem exprimuntur. p̄uidere cu-
raremus. Et cum cuz nonnulli put ad

nos fida perduxit. Relatio pretendēti.
nos lras h̄mōi exequi tunc nō potuisse
nec voluisse ad inquisitionē et pronun-
tationē p̄dictas alij vero ad vltiores
earūde executionez processerunt lrarū
Igitur ne circa premissa contra formaz
dictaz lraruz p̄ quēcunqz vigore clau-
sule h̄p̄dicte quicqd quod viribus non
subsistat ad p̄nūciēz etiā et iacturā h̄mōi
pauperū clericoz cōtingat deinceps ac-
tentari. Et si quid forsan indebite pres-
umptuz fuerit p̄ appositionē. debiti res-
medij ip̄is clericis si petant in hoc casu
oportune valeat subueniri. vniuersitati
vie ac oibus et singulis quozū interest
insinuamus q̄ in p̄nti synodo ne quēqz
lateat premissa mandamus publicari q̄
n̄re intentionis est put etiā prius quo-
tidie extitit dictas litteras exequi vo-
luisse et velle reuerētē vt tenemur iux̄
earūdez cōtinentiā et tenorez. sup̄ quoz
etiā executione et p̄ alias n̄ras certi
tenoris lras officiali n̄ro Colōn̄ sub cer-
ta forma cōmissimus vices n̄ras In quo-
ruz testimoniu sigillū n̄m p̄ntib⁹ duxi-
mus apponendū. Datum anno dñi. M. cccc.
lxxi. penultima die Mensis Septēbris.

Incipiūt capitula

statutorū prouincialiu editoz in synodo
sub Anno dñi. M. cccc. xxiiij. a bone mei-
monē Theoderico archiep̄o Colōn̄.

Theoderic⁹ dei gratia sancte Co-
loñ ecclesie archiep̄s. sacri impe-
rij p̄ Italiam archicancellarius.
Westphalie et angarie dux. etc. Licet
p̄ sacros canones sanctorū patrum. satis
abunde cōtra notorios fornicarios presby-
teros sicut et clericos in sacris ordinibus
cōstitutos et beneficiarios fornicarios
et concubinas et mulieres suspectas in
domibus suis et extra domū in prochia